מאור ושמש — שמחת תורה

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו יש לרמוז בסמיכת שני הכתובים אלו שאנו אומרין אותם סמוכים בש"ת ע"פ שיש להבין על אמרו אתה הראת לדעת שזה אמר להם במשנה תורה אחר הארבעי' שנה שהיו במדבר שמשמעותו מורה שעכשיו באו לידיעה זו שאם כבר נקבע בלבם ידיעה זו לא הי' צריך להזכירן עכשיו. ויש לרמוז ע"פ מה שאמרנו טעם למה שקורין העולם הלילה שאחר יו"הכ בלשון אשכנז (צו גאטס נאמן) ע"פ מאמר חז"ל קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו לבד וכבר האריכו בזה המקובלים ויבואר ע"פ מה שאמרנו ג"כ למה אנו אומרין אחר תפלת נעילה ז' פעמים ה' הוא אלקים כי הנה ידוע שהא"ס ב"ה לית מחשבה תפיסא בי' כלל ואי אפשר לתאר בו שום אות ונקודה וכשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולמות צימצם אורו שיהי' מקום לעמידת העולמות ושיוצר האדם כי אור עצמיות אלהותו אין באפשרי לשום נברא להכילו והנה גם הצימצום הראשת עדיין כולו אור פשוט אשר לא השיגה אותו שום ברי' ולכן צימצום אורו בצימצומים רבים עד עולם הגשמי הזה והנה ידוע שכל צימצום שהוא מצמצם האור מלהתפשט הוא בחי' דין שהוא שם אלהים ושם הוי' הוא רחמים וישראל עם הקדוש ביום הכיפורים הם מזככין עצמן מאד מחמת שאז הם דוגמת מלאכי שרת בלי אכילה ושתי' ואומרין שירות ותשבחות כל היום כולו ולכן ע"י הזדככותם הם עולין בעליות העולמות מעולם אל עולם ומעלים המלכות שמים אל הא"ס ב"ה ועי"ז הם משיגים מה שלא השיגו עד עכשיו ולכן אומרין אז ז' פעמים ה' הוא אלקים שרומז לעליות העולמות שכל מה שעולים למעלה למעלה עלי' אחר עלי' הם משיגים שמה שחשבו עד עתה על אותן השגות האורות שלא השיגו עדיין ששם הוא בחי' הוי' שרומז לרחמים וחשבו ששם הוא כולו רחמים בלי שום בחי' דין שהוא שם אלקים עתה שמשיגים השגה יותר גדולה יודעין הם שעדיין הוא צימצם ומן הצורך עדיין להשיג רחמים יותר עליונים וזהו ה' הוא אלקים פי' שמה שחשבנו עד עתה ששם הוא שם הוי' ושהוא כולו רחמים. עכשיו שהושגנו יותר ידענו שזה הוא אלהים שרומז לצימצום ויש רחמים יותר עליונים וכן כל פעם שאומרים ה' הוא אלקים רומז על דרך זה שכל מה שעולים יותר הם. משיגים שגם אלו הרחמים הם צימצום לנגד מה של מעלה מהם. וזהו מאמרם ז"ל. קודם שנבראו העולם היה הוא ושמו לבד רומז שקודם הבריאה היה רק בחי' שם הוי' לבד ולא היה עדיין שום צימצום שהוא בחי' אלקים רק עצמית אלהותו יתברך שהוא כולו רחמים שהוא בחי' שמו שם הוי' ולכן נקרא היום שאחר יו"הכפ בלשון אשכנז (גאטס נאמן) שרומז שאז משיגים שיש השגה ממציאותו יתברך במקום אשר לא יתואר כלל בשם אלקים שהוא בחי' דין. רק שמו יתברך שהוא שם הוי' שהוא רחמים וזהו מאמר הכתו' אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים אין עוד מלבדו פי' שע"י שהלכתם במדבר ארבעים שנה ולא אכלתם. כי אם המן שהוא מאכל הרוחני' והיה לכם הזדככות גדול עי"ז השגתם שה' הוא אלקים פי' שכל שיש לתאר עדיין בשם הויה זה הוא צימצום עדיין והוא בחינ' דין שהוא אלקים א'ן ע'ו'ד. פירש והיכן אין לתאר עוד בשם אלקים ואין שם צימצם. "מלבדו במקום שהא"ס לבדו הוא בעצמיות אלהותו בלי שום תואר אות ונקודה שם הוא כולו רחמים וזהו שאנו סומכין לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו שרומז שבמקום שהוא לבדו בעצמיות אלהותו ולית מחשבה תפיסא בי' כלל שם לעולם חסדו בתכלית החסד והרחמים והבן.

אמר רבי יהושע בר אבא אמר גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה כו' כמאן דלא כר"ש דתניא וימת שם משה עבד ה' אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון. דברי רבי יהודא וכו' אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה וכו' אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה כותב ואומר. מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע וכו' הנה כבר העירו הרבה מפרשים על פירש מלת בדמע. ואף אנו נאמר על פי מאמר הכתוב אם יהיה נביאכם במראה אליו אתודע. לא כן עבדי משה וכו' כה אל פה אדבר בו. וביאר הכתוב כבר פירש ויתרון נבואת משה רבינו על שערי הנביאים שכל הנביאים. בשעת נביאתם היו מתבטלין מהרגשותיהם והיו מתנבאים ואינם יודעים בעצמן בשעת נביאתם מהות הנביאות כמבואר בספרי קודש. לא כן משה רבינו נאמר בו אשר ידעו ה' פנים בפנים כאשר ידבר איש אל רעהו. וגם בשעת הנבואה היה משיג מהות הנבואה וטיבה. אכן אז בשמונה הפסוקים שכתב קרוב להסתלקות שאז נאמר לא אוכל עוד לצאת ולבוא ודרשו חז"ל שנסתמו ממנו מעינות החכמה ואם בשעת כתיבת הח' פסוקים ניטלה ממנו מדריגת נביאתו והי' כותבין אז בהיותו במדריגת שארי נביאים שהם בטולי ההרגשה ואינם יודעין בעת אשר ינחה עליהם רוח השם מהות נביאתם ולכן כתב בדמע ביאורו שהוא היה אז מעוררב ולא ידע מהות כתיבתו ומלת בדמע פירושו. כמו מלאתך ודמעך לא תאחר שהוא עירוב.

עוד יראה לומר בזה גם בנעיצת סוף התורה בתחילתה כי הנה ידוע מאמר חכז"ל אשר התורה קדמה לעולם אלפים שנה וכל מה שכתוב בתורתינו הנתונה לנו מסיני הי' כתוב גם למעלה בתורה הקדומה רק שאנו מבינין הדברים למטה בענינים גשמים. ולמעלה לא היתה אז בגשמיות כלל רק הסודות לבד וכל מעשיות התורה הנראים לנו שמורים רק ספורי מעשיות כל זה הי' כתוב בתורה הקדומה וכן נמסר למשה רבינו ומשה כתב התורה כמעתיק מספר אל ספר אפס כי שם בהיותה בשמים אין הענינים מורין בגשמיות כלל. כי שם רק שכלים רוחנים וגם בפסוק ופלגשו ושמה ראומה הגם כי לנו נראה הדבר כסיפור מעשה גשמי באמת הענין מורה על פנימיות דקה מן הדקה עמוק עמוק מי ימצאנו. והנה אנחנו רואין כעת. כל התורה כולה מסודרת לפנינו. וכתו' בה בריאת מעשה בראשית מכל ששת ימי המעשה אשר

כל רואיהם יכירון שזה דבר בלתי אפשרי לכתבו אם לא כי כן ראה בתורה העליונה. כי מי היה בעת יסד ה' את הארץ וגם השמונה פסוקים של וימת משה נאמר בהם. ויקבור אותו בגי וכו' לא קם נביא וכו' אשר נראה לכל עין כי אי אפשר לידע זה שלא יקום נביא לעולם כמשה אם לא מכח הנבואה. ועל כרחך שגם זה היה כלול בתורה הקדומה כמו בריאת שמים וארץ וא"כ אין מן התימא אשר משה בעצמו כתב וימת שם משה כי הגם אם אנו מבינין הדבר על ענין גשמי למעלה אין שם גשמי ומשה העתיק תורתינו מתורה אשר קדמה לעולם והשיג פנימיות הדברים בעצמיותן בעת כתבו כי בשמים הי' ואין חילוק וחידוש בפסוקים אלו יותר מכל מעשה בראשית ולזה נסמכה מעשה בראשית ונעוץ סופה בתתילתה להורות כי הכל בכתב מיד ה' ע"פ התורה העליונה כנ"ל.

א"י בגמרא זו ע"ד הנ"ל דתניא וימת שם משה וכו' אפשר משה חי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן נון. דברי ר' יהודא וכו' אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו (ופי' רש"י אפשר ס"ת חסר ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה) אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה כותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע עכ"ל, ויש להבין איך יתרץ ר"ש קושית ר' יהודא דאפשר משה חי וכותב וימת שם משה. גם מהו בדמע והאור החיים הקדוש זצ"ל פירש בו שלשון בדמע פירושו מעורבב וביאורו שכתב האותיות של הח' פסוקים אך לא בצירוף זה אלא בצירוף אחר וזהו בדמע שהיו כתובים בערבוב האותיות בצירופים אחרים ולא היו כתובים הצירוף הזה של וימת שם משה ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע ועדיין אין תירץ זה מספיק דעדיין הקושי' במקומה עומדת שהרי כמו שאם חסר אות אחת נפסל הס"ת כמו כן אם ישתנה תיבה אחת גם מהשמונה פסוקים לצירוף אחר נפסל הס"ת וא"כ אפשר שכתב בו הח' פסוקי' בצירוף אחר וכתוב לקוח את ספר התורה הזה ושמתם וכו' שמשה קראו ס"ת ויראה לומר ע"פי מאמר חז"ל ואהי' אצלו אמון אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה ולהבין הענין איך היתה התורה כלי אומנות הוא כמו שאיתא בספרי קודש שכשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולמות התנוצץ נקודות מעצמיותו יתב"ש שמאותן הנקודות נעשו האותיו' ונתגלגלו ברל"א שערי' פנים ואחור וכל צירוף מרל"א האלפא ביתית נצטרף עם שם הוי' ברוך הוא ועל ידי זה נבראו כל העולמות על ידי צירופי האלפא ביתות שנצטרפו עם שם הוי' ברוך הוא וזהו נקרא תורת האצילות שבתורה זו נבראו כל העולמות ובעולם הבריאה נצטרפו האותיות להיות תיבות ומצטרפין ג"כ עם שארי השמות שאינם נמחקין וע"ז ג"כ אמרו חז"ל שמי שיודע צירופי התורה יוכל להחיות מתים ובעולם היצירה שהוא עולם המלאכים מצטרפין שם פסוקי התורה רק שמצטרפין הפסוקים עם שמות המלאכים כגון ויאמר יעקב כאשר ר'א'ם הוא נוטריקון "רפאל "אוריאל "מיכאל ושם בעולם המלאכי' הפסוקים מצטרפין עם שמות אותן המלאכי' ובעולם העשי' הצירוף הוא כמו שנמסרה לנו צירופים שהוא מקרא התורה בהמעשיות שבה כאשר היא ולזה כיון האר"י ז"ל שכתב שמקרא הוא בעשי' שרומז למה שאמרנו שבעולם העשי' סידור המקרא והפסוקים הם כמו שהיא מסודרת בידינו והנה תורת האצילות לא הושגה לשום אדם זולתי משה רבינו ע"ה שהשיג קצת ממנה וגם ידע צירופי התורה שבבריאה יצירה עשי' איך הוא הצירוף בכל עולם ועולם והנה כתיב ולא קם נביא עוד כמשה וביאורו ז"ל שמדריגת משה היתה בזה למעלה על כל הנביאים שכל הנביאים היו מתנבאין הנבואה השלוחה בפיהם ולא היו יודעין בשעת נבואתם מה שמדברין זולתי משה רבינו שגם בשעת נבואתו הי' יודע מה שמדבר והשיג בשעת נבואתו גם פשוטי הדברים שהי' מדבר אכן אותן השמונה פסוקי' שכתבן סמוך להסתלקותו ואז בשעת הכתיבה לא הי' כלל בעולם העשי' מחמת שנתדבק ברצון העליון (כמו שנתבאר בפסוק וילך משה וידבר) ולכן הי' יכול לכתוב וימת שם משה מחמת שבעולם העשי' שהצירופי התורה שהוא מסודר בידינו הוא בעשי' מזה העולם כבר נסתלק והי' יכול לכתוב וימת שם משה מחמת שהי' בזה העולם בבחי' מיתה הגם שעדיין הי' חי בעולמות שלמעלה וזהו שאמרו חז"ל עד כאן משה אומר וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע פי' שכתיבת כל התורה ידע לומר מה שהיא כותב שהיה יודע הצירופים שיש לכל התורה בכל עולם ועולם ובעולם העשי' ג"כ אכן בעת כתיבת השמונה פסוקים אלו שלא הי' אז בעולם העשי' לא ידע צירוף זה של וימת שם משה הגם שהוא בעצמו כתב על הסדר שהם מסודרים לא ידע מה הם וזהו שהיה כותב בדמע שהיה מעורבב ולא היה יודע צירוף של וימת שם משה עם השארי פסוקים כמו שארי הנביאים שלא היו יודעין בעת נבואתם מה שאומרים כמו כן לא היה משיג שוב הח' פסוקים בצירוף הזה שהוא בידינו מרמת שלא היה אז בעולם העשי' והבן.

לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה וכו' פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה להבין מפני מה לא הזכיר באלו הכתובים רק שם י"ה גם מה זה שהתפלל שלא ימות הכי לעולם יחיה ונראה להבין עפ"י מאמר הכתוב יקר בעיני ה' המותה לחסידיו והוא ג"כ בלתי מובן ע"פי פשוטו ויובן ע"פי מה דאיתא בכתבי האר"י ז"ל שע"י התפילות ועבודת הצדיקים בעולם הזה הם מוסיפין כח למעלה שעל ידי התעוררותם למטה הם מעלין מ"נ ונעשים יחודים בעולמות העליונים אמנם אין נשמת הצדיק עולין בבינה בסוד מ"נ אלא ע"י מסירת נפש בפיעל להריגה על קידש השם שעי"ז נעשה יחוד חו"ב וזה הענין העשרה הרוגי מלכות וזהו מאמר הכתוב יקר בעיני ה' המותה לחסידיו מפני שע"י מיתתם העלו המ"נ להיחוד העליון שלא היה באפשרי להעלות בהיותם בחיים חיותם ויחוד זה יקר בעיני ה' וזה שהתפלל דוד המלך לא אמות כי אחיה כו' כי ידוע שחכמה בינה הם אותיות י"ה והתפלל שלא אמות רק שיהיה יכולת בידו לעשות ייחוד הזה בעודנו בחיים חיותו וזהו ואספר מעשה יה (ואספר הוא לשון ייחוד כמו אשה מספרת עם בעלה) ומעשה יה הוא רומז ליחוד חו"ב וזהו ג"כ יסור יסרני יה כו' פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה שהתפלל שיפתחו לו השערים לעשות ייחוד זה של שם י"ה בהיותו בחיים חיותו בעולם הזה כנ"ל.